

Előfizetési árak:

A kiadóhivatalban átvéve:
 Egész évre . . . 8 frt — kr.
 Negyedévre . . . 2 „ — „

Helyben házhoz hordva:

Egész évre . . . 10 frt — kr.
 Negyedévre . . . 2 frt 50 kr.

Vidékre postán szállítva:

Egész évre . . . 12 frt — kr.
 Negyedévre . . . 8 „ — „

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP.

Megjelenik minden nap a hétfői és ünnep utáni napok kivételével

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Apáczai u. 3. sz.

A szerkesztőség kéziratok visszaadására vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 4 kr.

NAGYVÁRAD, november 25.

Az ellenzék felirati javaslata.

A trónbeszédre adandó válaszokon és a koronázási feliraton kívül csak nagyon válságos időkben szokott a parlament felirattal fordulni a korona felkent viselőjéhez.

Az országgyűlési ellenzék úgy látja, hogy elérkezett erre az idő, tovább várni és tünni nem lehet, mert maga a nemzet legdrágább kincse, ezredéves alkotmánya forog veszedelemben.

Nem külellenség fenyegeti, nem a király akarja eltörölni vagy megnyirbálni, hanem azok, akiknek kötelességük lenne védeni és oltalmazni bárhonnét jövő támadások ellen, a többséget képező s a hatalmat élvező párt s az abból keletkezett kormány dönti veszedelemben a nemzet alkotmányát.

Ilyen körülmények között az ellenzék minden eszköz felhasználására feljogosítva érzi magát, — de nem akadályozhatja meg a veszedelmet. Csak egy segíthet, az alkotmányos király.

Ezt kéri feliratában a képviselőház egyesült ellenzéke.

A gyönyörűen fogalmazott, a válság okait és következményeit világosan feltáró feliratot a nemzeti párt három vezérfia *Apponyi, Horváth és Hodossy* készítettek s aláírta azt csaknem kivétel nélkül az egész ellenzék.

Mi lesz az eredménye? Lesz-e fogantatja?

Ha a parlamentet el nem napolják,

hosszas vita, talán obstructió, de végre mégis leszavazza, elveti a többség. Hivatalos uton nem kerül a király elé.

Tudomást vesz róla másként.

Deák Ferencz felirati javaslatát is elvetette a többség, mégis eljutott annak szava az uralkodó füléhez, meghódította szívét s — visszaadta a nemzetnek alkotmányát.

Talán ilyen történeti pillanat előtt állunk most is. Nem egy kormány, hanem egy magát túlélt, teljesen lejárt s a nemzetet veszedelemben sodort rendszer végnapjait éljük.

* * *

Maga a nevezetes felirati javaslat egész terjedelmében a következő:

Felséges császár és apostoli király!

Legkegyelmesebb Urunk!

Alkotmányunk súlyos válságában fordulunk Felségedhez, hogy királyi jogainak gyakorlásában a válságot elhárítani kegyeskedjék. Előidézte ezt Felséged jelenlegi kormánya, mely törvénytelen cselekedeteivel és nyilatkozataival nem csupán az alkotmány egyes intézkedéseit, de magát az alkotmány lényegét is megtámadta.

Az alkotmány lényege nem abban áll, hogy választási formák közt létrejött valamely tanácskozó testület működjék, tágabb vagy szűkebb jogkörrel, hanem abban, hogy a nemzet a fejedelmével együtt alkotja a törvényeket és részt vesz a kormányzat ellenőrzésében. Igaz, hogy a nemzet ezt a jogát szabadon választott képviselők által gyakorolja, de ezek a képviselők csak a nemzetől leszármazott jogcímen teljesítik a törvényhozást és az ellenőrzés feladatait: ami jogot a nemzet képviselői gyakorolnak, a mi hatalommal bírnak, az nem az ő

joguk, hanem a nemzeté, nem az ő hatalmuk, hanem a nemzeté, az csak delegált jog, átruházott hatalom. Mihelyt a nemzet nem delegálja szabadon a maga jogát és hatalmát, az alkotmány megszűnt létezni, akár megtartatnak a választás formáságai, akár nem.

Az alkotmányos életnek vannak ezenkívül még egyéb törvényei, melyek közt a legfontosabbak egyfelől a többség akaratának érvényesítése, másfelől a kisebbség azon joga, hogy a vitalközös fegyverrel szabadon használva, a többséget meggyőzhesse, vagy a nemzeti közvéleményt megnyerve, többséggé válhasson. Ezeknek a törvényeknek meg nem tartása súlyos zavarokat idéz elő az alkotmányos életben, de a törvények is csak azon alaptételen nyugosznak és abból merítik egész erejüket, hogy a nemzet alkotmányos jogainak gyakorlását szabadon ruházza rá, szabadon választott képviselőire.

Választási visszaélések.

Két eszköz az, amelylyel a nemzeti akarat delegálását, a választás formájának megtartása mellett meghamisítják: a pénz és a hatalmi erőszak. Felséged kormánya mind e két eszközt eddig nem ismert mértékben alkalmazza. Tudjuk, hogy alig sikerült valahol a két visszaélést a választásoknál kiküszöbölni, de ahol az alkotmányos élet őszinteségére súlyt fektetnek, ott a törvényhozás szakadatlan reformtevékenységet fejt ki ezek leküzdésére és a közhatalmak kezét fognak a törvényhozás ezen akaratának megvalósítására. Ilyen komoly és következetes törekvés mellett többnyire sikerül a választásokat ama visszaélésektől legalább oly mértékig megtisztítani, hogy azok csak szorványosan fordulnak elő és a nemzeti akarat átruházásának őszinteségét alig érintik.

Nem így történt ez hazánkban, nálunk a törvényhozás ebben az irányban évtizedek óta szünetel, a választási szabadság és tisztaság törvényes biztosítékai elégtelenek és a mik, azok sem tartatnak meg, hanem a hatóságok legnagyobb része teljes büntetlenség mellett valóságos veresnyt fejt ki azok lábbal tiprására.

A „TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

Csak egy konjunktívus.

(Tragi-komikus történet.)

Raoul Auernheimer után: Idem.

(Folyt és vége.)

A hadnagy tudta, hogy minden attól függ, hogyan ejti ki most a szavakat. Mert az ilyen minék biztosan és nyomatékkal kell elhangzani az ember ajakáról, mintha egyenesen a lélek fenekéről jönne.

— Azt, hogy én . . . kezdő a hadnagy biztosan és nyomatékkal s a léleknek fenekéről s karjával át akarta ölelni a lány derekát.

Ez azonban hirtelen felugrott helyéről, míg a hadnagy ugyanabban a szerelmes pózban ülve maradt.

— Én sohasem lehetek az Öné, — susogott a lány elpirultan.

Nevetséges! Miért nem? gondolá a hadnagy magában.

— És miért nem? mondá aztán fenhargon és fájdalmasan.

— Mert nincsen kauczióm.

»Ez volna a legkisebb baj« — gondolá a hadnagy titokban, de azért komor hangon így szólt:

— Tudom, nemrégiben említette a papája. Ezen felvilágosítás után tulajdonképen találkoznom sem lett volna szabad Kegyeddal, de, én

Istenem, — szólt vállát kedélyesen vonogatva — már élni sem tudok a nélkül, hogy ne lásd-sam Kegyedet.

— Pedig még arra sincs reménység, hogy a jövőben másképp lesz — szólott Dianna kisasszony. — Nekem nincsenek rokonaim, papának sincs egyebe, mint a fizetése, később pedig a nyugdíja.

— Csakugyan? kérdé a tiszt szomorúan és újból sóhajtott egyet. — Látta, az én pajtásaim sohasem jutnak ilyen helyzetbe mint én. Ok, mielőtt átlépnék valamely háznak a küszöbét, pontos értesítést szereznek maguknak a lány hozományáról. Én azonban, kedves kisasszony, én nem tudom ezt megcselekedni! Én egészen más forma vagyok, mint a többi emberek.

(A legtöbb ember úgy hiszi, hogy ő más mint a többiek, a szerelmesek mindig!)

Kalipszó e pillanatban jellelmélyén meg volt győződve arról, hogy neki most egy nemes és kiváló jellemű ifjával van dolga.

— Ön tehát csakugyan azt hitte, hogy nekem kauczióm is van? — Kezdte újra a társalgást.

— Én . . . én, hogy is mondjam csak? Nem, nem gondoltam semmit, hebegett a hadnagy fesselegve, hogy a lány ezt a hitvány szót is olyan komolyan veszi.

— De mik voltak hát a terveit és szándékai, midőn Ön először látogatott el . . . A leánynak itt elakadtak a szavai s csak a szeméit meresztette a hadnagyra.

— A legtisztábbak — biztosíthatom — kisasszony! Pergett gyorsan a nyelve a hadnagnak, míg balkezevel a vaffenrok vattáját gyömöszölte idegesen.

Ha tehát nekem kezembe lenne a kauczió? folytatta tovább a lány.

— No persze, hogy persze! lóditotta a hadnagy. Hiszen csak nem mondhatta a szemébe, hogy ez esetben feléje sem nézne többé.

A lány azonban a maga egyenes lelkével egészen végére akart járni a dolognak. Hiába, ilyenek a fiatal lányok mind.

— Akkor aztán — mondja — elvenne engem feleségül?

— Nagyon természetes kisasszony! Magától értetődik! Nevetett a hadnagy elégáns könnyűséggel. Látva azonban, hogy mennyire lehűti a lányt nevetésével, magába szállt és így szólt:

— Óh mi szép is lenne, ha így lehetne!

»Lenne« így szólott a hadnagy. Az időnosság konjunktívusa volt e szó, melyet oly gyakran használnak a szerelmesek az első légyottokon a kora tavasz fuvalmánál.

De a lány hálásan tekintett lovagjára és a lány fejcskékjében gyorsan átváltozott a »lenne« »lehetné« majd meg határozott »lesz«-szé. (Ha az ember tizenhatsz éves és hozzá még szerelmes, mindig kitűnően tudja átkonjugálni a lehetőséget a bizonyossággal) Dianna kisasszony is képes volt hát ezen konjunktívusban az indikativus minden gyönyörűségét átélvezni.

sában. Ezek az állapotok eddig nem váltak becsületére annak az állandó, — talán ezen a módon állandósított többségnek, amely magát szabadelvűnek nevezi és uralmát mégis a *szabadság elnyomása által tartja* fenn. De eddig mindez legalább csak visszaélés volt, palástolt, néha eltagadott, gyakran szépített visszaélés, melynek elméleti igazolását azonban senki meg nem kísérlette. És amíg ez így volt, addig remélhettük, hogy a választási szabadságnak és tisztaságnak félre tett, de meg nem tagadott elve előbb-utóbb az életben is érvényesülni fog, de Felséged jelenlegi kormánya ezen a téren új helyzetet teremtett, olyant, a melyre tudomásunk szerint a művelt világ alkotmányos nemzeteinél előzmény nincs.

A kormányelnök ugyanis részint korábbi, részint legutóbb tett nyilatkozataiban *kormányzati elvé és feladatát proklamálta, úgy a választási pénzek összegyűjtését, kezelését és kiosztását, mint a közhivatali erőszak alkalmazását is a hivatalos jelöltek támogatására.*

Ugyanis Felséged miniszterelnöke azzal a váddal szemben, hogy a kormány feje a kormánypárt választási céljaira ismeretlen ferrásokból pénzüsszeget gyűjtött és kezelte, még pedig olyan mennyiségben, hogy azok másokra, mint a tömeges megvesztegetés céljaira nem is fordíthatók, nem a pénzügyűjtés és kezelés tényének tagadásával válaszolt, de sőt ellenkezőleg azt nyíltan beismerte és annak jogosultságát vitatta és csupán a pénzek eredetéről, mennyiségéről és hovatartozásáról tagadott meg minden felvilágosítást, a hallgatással is megerősítvén azt a feltevést, hogy itt óriási, a korrupció céljainak szolgált összegekről van szó. A hivatalos hatalommal való visszaélés tekintetében pedig nyilvánosságra jutott egy beszélgetés, melyben a miniszterelnök az ország egy közhivatalnokát nyíltan megfenyegette, ha a kormánypárt jelöltje mellett állást nem foglal. Kiderült ebből a beszélgetésből, hogy vannak hivatalos jelöltek és hogy a miniszterelnök felfogása szerint ezeknek támogatása a közhivatalnok állással összekötött kötelesség, melynek elmulasztása az illető közhivatalnokokra súlyos következményekkel járhat. És a miniszterelnök ezzel a ténnyel szemben is teljes beismerésben van. Iparkodik ugyan a ténynek súlyát csökkenteni, de ama beszélgetés tartama csak egy értelmezést enged: a legmeztelenebb hatalmi presszió szándékát, hogy e konkrét esetben sikerrel és következménnyel nem járt, egyedül kivételes egyéni és helyi körülményeknek köszönhető. És az ilyen kormányzati befolyást, mely végigjárva az egész hivatali szervezetben, az államhatalom egész súlyával nehezedik a választók szabad elhatározására,

Felséged miniszterelnöke helyesnek, jogosnak, sőt állásának jogai közé számítja.

Felséges Urunk! Ismételjük, hogy választási visszaélések eddig is nagyobb mértékben voltak, mint aminőben azokat az emberi intézmények általános tökéletlenségével menteni lehetne; megdőbentő volt már a nyíltan üzött visszaéléseknek az a féktelensége is, mely az utolsó képviselőválasztásoknál a kormányhatalom által az egész vonalon alkalmaztatott. De új és hallatlan az a vakmerőség, melylyel a *visszaélésekből Felséged kormánya elvel és jogot kíván fejleszteni.* Új és hallatlan az a theoria, mely szerint a kormány és jelesül annak elnöke hivatva lehet, sőt majdnem köteles, választási célokra pénzt gyűjteni, összegeket, melyeknek ugy eredetét, mint hovatartozását sűrű homály fűdi, úgy hogy mindkettőhöz a politikai korrupció gyanúja tapad; új és hallatlan az a theoria, mely szerint a kormány hivatalos jelöltek nevezhet meg, ezek támogatását a köztisztviselők kötelességévé teheti, azokat a tisztviselőket, akik az állítólagos kötelességnek eleget tenni vonakodnak, megfenyegetheti, ekszisztenciájukban megtámadhatja és így a választási szabadságot hivatalosan megfojthatja és hogy minden jogos, helyes, állandó szabály és jövőre is kövendő példa. Igaz, hogy a visszaélésnek mindkét nemét — saját állítása szerint nem mint miniszterelnök, hanem mint pártvezér követi el; de ennek a megkülönböztetésnek gyermekes volta szembeszökő. Vajjon nem áll-e a pénzügyűjtő pártvezér mögött, miniszterelnök — és vajjon a pártvezér rendelkezik-e a köztisztviselőkkel, mint olyanokkal, ha ezt nem a kormányzati hatalomnál fogva teszi?

Nem végkatasztrófia-e ez az alkotmányosságunknak? Nem életgyökereit érinti-e annak az új kormányzat maximák? Képzhető-e a nemzet akaratának őszinte átruházása a képviselőkre, ha a *korrupció nemcsak büntellenül, de hivatalosan eszközöltetik* és ha a hivatalos jelöltek mellett a miniszterelnöktől kezdve az utolsó községy jegyzőig, a szervezett állami hatalom rendszeres nyomást gyakorol a választók közönségre? Képzhető-e, hogy a választók zöme akaratnyilvánításnak függetlenségét megóvja a végrehajtó hatalom azon *hosszu-hadjáratával* szemben, mely mindazokat fenyegeti, akik a hivatalos jelölt ellen szavazni merészelnek.

Közigazgatásunknak jelenlegi — bár igen megrontott és egy felelősségnélküli állami omnipotenciához közel hozott — szervezete még lehetővé teszi azt, hogy egyes megyékben, hol a vagyoni függetlenségnek és a szabadsági hagyományoknak kivételesen kedvező körülményei

léteznek és sem a tisztikar nem föltétlen rabja a kormány bármiféle szándékainak, sem a közönség nincs arra disponálva, hogy a közhatalmak illetéktelen beavatkozását elfogadja. De ezek a megyék hazánkban, sajnos, a ritka kivételt képezik; a nagyobb városokban pedig a minden rendbeli hivatalnokok és függő ekszisztenciák a csekély számú választóközönségnek oly nagy hányadát képviselik, hogy a független polgárság akaratának érvényesítése a tehetetlenséggel határos. Ennek folytán a friss lüktető ellen, melyeket városoknak értelmes és szellemileg mozgékony közönsége más államok politikai életébe bevinni szokott, nálunk egészen hiányzik. De városokban és megyékben egyaránt, az ország tulnyomó, legnagyobb részét tekintjük, a hivatalosan szervezett korrupció a nemzeti akarat őszinte átruházását a nemzet képviselőire egyenesen lehetetlenné teszi.

A többség uralma.

Ha az alkotmányosság alapelve és lényege ekkép megszünt létezni, mi maradhat akkor benne annak egyéb törvényeiből?

Semmi más, mint a többség uralma. Ámde a többség uralma csak azon kettős föltétel alatt törvényes a parlamentáris alkotmányok, hogy benne megtestesüljön az alkotmány tulajdonképeni lényege, a nemzeti akaratnak delegálása a nemzet képviselőire, és hogy korlátot találjon a kisebbség ama jogában, mely szerint a nemzetet a szabad diskusszió fegyvereivel megnyerhessen és azáltal többséggé válhasson. Amint az alkotmány ama lényege elveszett, amint nincs szabad átruházása a a nemzet jogainak a nemzet képviselőire és amint ez a korlát ledől és megszünt a kisebbség sikeres küzdelmének még lehetősége is: akkor a többség uralma gyökereitől elszakadva és korlátlan hatalommá fajulva, többé nem parlamentáris elv, hanem az önkény uralomnak legrosszabb fajtája.

Csoda-e ha ilyenkor mind gyakoriabbá válik az az eset, midőn a kisebbség a többségi uralom elvét gyakorlatilag meghiusítani iparkodik? Csoda-e, ha olyan többséggel szemben, melynek az alkotmány lényegének megsemmisítésével szerzett, pusztán formai jogcíme van, a kisebbség nem tekint magára nézve irányadónak saját jogköre valódi természetét és korlátait, hanem azt kiterjeszti minden fegyver igénybevételeire, melyek a fennálló jogformák kezébe adtak? Csoda-e ha az ilyen parlamentet folyton környékezi az *aktív munka képtelenség* veszélye és ha a megcsontosodott többségi apszolutizmus önönmagát felémészte odavezet, hogy a többség valódi jogait nem gyakorolhatja többé? bár mily kínos,

— Nekem azonban nincsen meg a kauczióm, sóhajtott a nagysokára. És egy nagy könnyesepp pergett le a szempilláin.

— Hála Istennek! gondolta titkon a hadnagy, de bölcsen hallgatott vele, e helyett bizalmasan a lány vállára tette kezét. Ez türe, sőt egy pillanatig átengedte magát szerelmese enyelgéseinek.

A langyos tavaszi szél végigsuhant a fák között és édes illatot, nap napfényt hozott magával mindenüvé.

A hadnagnak újra visszatért az imposztori jókedve. Egy ifju tiszt sohasem veszi nagyon a lelkére, sőt tán nem is tudja, mi az a konjunktívus. (Mondtuk már, hogy ilyesmit nem tanítottak nekik a kadetiskolákban!) Nála ez a kötelező beszédmód kötelező szólásmóddá alakult át, mely kezibe adta neki a kulcsot az érintetlen leányszívekhez s megszerezte egyuttal azt az elégtételt is, hogy vig pajtsái faggató kérdéseire:

— Nos ki volt ismét az a kicsike?

Igy felelhetett: »Egy szép görög tündér«

Különbben ezt a sikerült kis konjunktívust csakhamar elfelejtette volna a hadnagyocska, ha az egészen hatalmába nem keríti a lányt annyira, hogy szilárd hittel nem kezd ez alapon tovább építeni képzelete tündérvárát.

Valahányszor Kalypszónak találkája volt a hadnaggal, mindannyiszor felujította, szóvá tette előtte a jó öreg konjunktívust. Ez volt a feltétel, mely alatt lelopódzott hozzája az utcára, s mivel Kern előtt az efféle »hölgyek«

kel való érintkezés egészen az újdonság ingerével birt, azért a lány kedvéért csak beleegyezett ebbe a kötött beszédmódba is és pedig annál szívesebben, mert annál több csókot kapott, minél több konjunktívust mondott. Az is egészen megnyugtató volt rá nézve, hogy a konjunktívusok végső láncszemét mindig ez a szomorú indikativus képezte:

— Ah Istenem, de hát hogy nincsen meg a kauczióm!

— S ha legalább annak idején meg lenne a kapitányi kaucziód, kicsikém! — mondá egy este Kern hadnagy a szerelmes leánynak, mikor a kikircs virágozott, s mikor ez utóbbi sajátkezűleg tépett pár szál nefelejts-csel dekorálta fel az ifju tiszt kardmarkolatát.

Hogy értem a szavaidat kedvesem? — kérdi a kis nimfa.

— Figyelj ide — mondá neki Kern. — Összel kineveznek főhadnaggyá, azután belépek a hadiskolába és két év alatt már kapitány vagyok.

(Valahányszor az ember tavasszal egy hadnaggal szóba ereszkedik, az őszre már okvetlenül főhadnagy lesz, azután belép a hadiskolába és két év alatt már kész kapitány).

— És akkor elvonnél ugy-e feleségül? — kérdd a kis Kalypszó a hadnagyhoz simulva és fejét vállára hajtva.

— Minden bizony! — válaszolt amaz gyöngéden borzogatva ujjával a kis tündér szőke fürtjeit. — Akkor most szépen jegyet váltanánk és három év leteltével megesküdnénk.

— Megesküdnénk . . . mészázott a szegény gyermek.

— Oh igen, esküdnénk. — Sietett megerősíteni a lány szavait a hadnagy nagy nyomattékkal ejtve az ige utolsó szótagját. — Így azonban lehetetlen, — tette hozzá megkönyebbülten. És forró csókot nyomott Kalypszó ajkaira indikativusban. Mert az egyik beszédmód föltétlenül maga után vonja a másikat. Idővel azonban unni kezdte Kern ezt a konjunktívusi játékot. Azok az örökös »ha«, »hogyha« »volna« »de« a párbeszédek elején egészen kifárasztották őt, habár egy-egy elcsattanó csók volt is mindig az indikativusban.

Ennél azonban csak nem lehetett a hadnagnak tovább jutnia. Midőn a június is elérkezett, akkor belátta a hadnagy, hogy Kalypszó csakugyan tisztességes nő és újból közelni kezdett őrnagya elveihez.

S ha még egy félévvel tovább húzódik a dolog, akkor ennek a viszonyoknak is meglett volna a maga jól ismert lefolyása.

Diánna kisasszonynak hosszabb ideig kellett volna várakoznia az utcasarkon, semmint az egy görög istennőhöz illik. Gyakran megeseit volna vele az is, hogy a hadnagy elmarad a találkáról, mert az utolsó pillanatban kivezényelték. (Hihetetlen, mily hirtelen kivezényelik ilyenkor a fiatal hadnagyoka!) A konjunktívusok egyre ritkábbak és fagyosabbak lettek, végre pedig teljesen elnémultak volna:

Sem konjunktívus, sem indikativus! Ez minden szép nótának a vége.

politikai tekintetben bár mily veszélyes is lehessen bizonyos pillanatokban az ilyen helyzet, nem lehet abban fel nem ismerni az erkölcsi igazságszolgáltatásnak egy nemét, főleg azonban nem lehet vele szemben arra az alkotmányra, és arra a parlamentárizmusra hivatkozni, melyből eltűnt a lény és igazság, és ezzel az erkölcsi erő.

De ha a törvényhozás működésében nem állanak is elő ilyen zavarok, az abszolút párturalomra fajult parlamentárizmus veszt, hogy magánál a fejedelmi abszolútizmusnál is, mert a szabadság szólamai tovább használva, az alkotmányosság üres formáival takarózik és e mellett az állami életnek minden megnyilvánulását, a közhatalmak minden funkcióját önfentartási küzdelmének érdekében megmételtyezni, fenséges jogokat ad a törvényekben, de azok gyakorlását az életben csufá teszi és így a valótlanágnak olyan légkörét teremt, mely a nemzetből az erkölcsi érzéket, a törvénytisztetletet, a hatalom tekintélyét, a szabadságért és minden eszményért való lelkesedést kiölni, ellenben a haszonlesést és lelki elsatnyulást, az elfojtott gyűlölet, melyet görnyedező külső meghajlás és alakoskodás szellemét terjesztetni alkalmas.

A válság eredete.

Felséges Urunk! Ilyen a mi alkotmányos életünk képe, ilyen az a válság, melynek elhárítását annál teljesebb jogosultsággal és őszintébb bizalommal kéri Felségedtől, minél nyilvánlabb az a tény, hogy a *válság eredete a végrehajtó hatalommal üzőtt rendszeres visszaélés*. Alkotmányunk szerint pedig ezt a végrehajtó hatalmat, felelős miniszterium útján Felséged gyakorolja és a miniszterek Felséged ez uralkodó jogából kifolyólag, Felséged megbízásából létesítik annak teendőit.

Kérjük és reméljük az orvoslást Felségedtől, mert a magyar korona és a magyar nemzet jogai egy forrásból erednek, egy jogcímen alakulnak, egyforma erővel bírnak, egyaránt szentek; az egyiknek sértetlensége a másik sértetlenségének feltételei; az egyiknek gyengülése, a másiknak is megingatása, az egyiknek összeroskadása a másikat is romjai alá temetné, az egyiknek feltámadása ép úgy forradalom, mint a másiké. E két jogkör közt a közös jogain szolidaritást teremtett, melyet megerősödésük vagy gyengülésük alakjában a szerint amit a szolidaritás törvényeit elismerték, vagy megtagadták — bebizonyult és megerősült a történelem. Valamint tehát a *nemzetnek kötelessége volna a megtámadott fejedelmi jogok védelmére egész erejét latba vetni, úgy a királytól*

is bizalommal várhatjuk, hogy fejedelmi hatalmával meggátolja a nemzet alkotmányos jogainak megtámadását.

A mostani támadás pedig ne e jogok némely részlete, hanem azoknak egész lényege és fennállása ellen irányul. És ha Felséged királyi esküje értelmében nem tűrheti el a legcsekélyebb törvény megszegését sem, legkevésbé nézheti el az *egész alkotmány megtámadását*, legkevésbé engedheti pedig meg azt, hogy *hűlten tanácsosok* a támadás fegyverével a királytól reájuk ruházott hatalmat használhassák és midőn ezt teszik, *tüntetőleg hivatkozhassanak Felséged bizalmára.*

Ezért tartjuk kötelességünknek, hogy az alkotmányunk válságos helyzetét Felséged legmagasabb tudomására hozzuk. Hódolatteljesen kérvén Felségedet, hogy azt fejedelmi jogkörében orvosolni és ez által a közélet nyugalalmát helyreállítani kegyeskedjék.

Felséged *jelenlegi kormányának hivatalban maradása azoknak az alkotmányellenes felfogásoknak szentesítéseként volna értelmezhető*, melyeket e kormány nemcsak a gyakorlatban alkalmazott, de most már elméletileg is hirdetett és kormányzati elvekké avatott. A nemzet alkotmányos jogai veszélyben forognak, míg azoknak a kormány részéről történt gyakorlati és elméleti tagadás a megtorlásban nem részesült és míg a hatalom az alkotmány megtámadóinak kezében marad. Ily állandó feuyegetés sulya alatt a nemzet képviselői nem teljesíthetik feladatukat azzal a függetlenséggel, higgadsággal és nyugalommal, melyet különösen a most megoldandó nehéz és fontos kérdések igényelnek. Hódolatteljesen kérjük Felségedet, *állítsa helyre alkotmányunk biztosságát és szentségét*, működésünk nyugalalmát és méltóságát azon *tanácsosainak eltilvölítésével*, akik mindezt veszélyeztetik és kegyeskedjék a kormányzati hatalmat oly férfiak kezébe adni, akik a korona és a nemzet szent és sérthetetlen jogait egyaránt tisztelik és megóvják.

Kik egyébiránt hódolatteljes tisztelettel vagyunk:

(Következik 92 aláírás az összes ellenzéki pártok tagjai közül.)

Változott idők.

Politikai körökben oly reformot tárgyalnak, mely a közös külügyminiszterium székhelye tekintetében fog beállani, hogy megvalósulása esetén teljes joggal beszélhetünk arról a változott időkről, melyet oly réges-régen óhajt már a magyar.

A király ezután hosszabb ideig szándékozik Magyarországon tartózkodni s éppen ezért egyik okból, másik okból, hogy a közös és magyar miniszterium között a merev különállás miatt az oly sokszor tapasztalt differenciák elkerültessenek, — a külügyminiszterium az udvar budapesti tartózkodása alatt ide teszi át székhelyét.

Ismét egy másik eseményről értesültünk, mely nagy lépést képez a magyar udvartartás teljes realizálásához. Közjogilag fogva fel, a magyar udvartartás most is létezik azokban a kinevezett tisztségekben, melyeknek minden országgyűlési megnyitónál akad szerepük. Nekünk azonban legfőbb vágyunk volt, hogy királyunkat köztünk lássuk az ország fővárosában. És ezt el is érjük. A Bécsben lakó magyar testőrséget áthelyezik. Erről szóló távirati értesülésünk a következő:

Budapest, nov. 25. (Saj. tud. táv.)

A magyar kir. testőrség eddigi székhelyéről, Bécsből Budapestre fog áthelyeztetni. A testőrségnek csak egy része marad Bécsben, hogy egyes funkcióknál ott is jelen lehessen.

Wolf levele Fejérváryhoz.

A bécsi képviselőházi botrányok hőse Wolf osztrák képviselő megszólalt, mert fáj neki igen nagyon a Magyarországhoz való mozgalom a Hentzi-szobor ügyében és kiválóan pedig fáj az, hogy egy magyar miniszter (értsd br. Fejérváry-t) a *»törpe minoritás«* előtt kénytelen volt meghátrálni. Ugyanekkor az a bizonyos magyar miniszter Hentzit védelmezte. Hát ez nagyon fáj a bécsi botrányok hősének s ki is önti azon a hangon, melyet a Reichsrath viharos ülésén használni szokott, ellenszenvét s megvetését Fejérváry br. houvédelmi miniszter iránt.

Bécs, november 25. (Saj. tud. táv.)

Wolf Károly dr., reichsrathi képviselő gyalázkodó levelet írt br. Fejérváry Géza honvédelmi miniszternek, melyben kiméltetlen szavakkal rójjá meg a minap tanusított magatartásáért. *Gyávának* nevezi őt azért, mert a magyar parlamentben visszavonta szavát. *Fejérváry* br. Bécsbe utazott, hogy a sértő kifejezésekért *elég-tételt* kérjen Wolf-tól.

Elfogyott a konjunktívus.
(Sic!)

Nem lesz most indikatívus
(Hic!)

Szöke kis lány a legénynek,
Se barnának, se szökének
Sose higyj!

Egy szép napon azonban, midőn még a konjunktívusok teljes virágjukban pompáztak, (Klasszikusan szólva in *»floribus«* voltak.) Kernnek váratlanul táviratot hoztak a kaszárnyába. Egy egyszerű bővített mondat és az aláírás — ennyi volt csak a papiroson s hangzott volt ekképen:

»Gyere rögtön mi hozzánk! Kalypsó.«

— Buta história! Dörmögött a hadnagy a fogai között. Azonban lovagiatlanság lett volna most már el nem menni. Végre is nem fogják tán az orrát leharapni. Legfeljebb egy kis disputa lesz a »papával.« Nos, ez esetben szavátadja az öregnek, hogy szakítani fog a leánnyal. Válgják egészségre! Punktum!

Kalypsóékhoz érkezve, ez utóbbi kitért karokkal s ragyogó arccal rohant eléje és ujjongva kiáltá:

— Képzeld a nagy szerencsét, édesem!

— Megvan a kauczióm!

— Mit mondasz, Kalypsó? Hüledezett a hadnagy és nehéz verejték cseppek gyöngyöztek alá homlokáról.

— Igen — igen! És még háromszor is igen! Hidd el nekem, ha én mondom.

— Ugyan az Isten szerelmére kérlek, hogy történt ez a dolog?

— Hallgass ide! Papa egy sorsjeggyel ajándékozott meg a születés napomra s megnyertem vele a főnyereményt.

A hadnagy szédülni kezdett.

— Micsoda szerencse, Jó Atyám! Ugrált a kis szöke örömeiben. — Micsoda végtelen nagy szerencse!

A hadnagy még mindég hallgatott. A nő ekkor hirtelen elkomolyodott s azután rá tekintett lovagjára. Kern érezte, hogy a szívéig hatol e tekintet s nem bírta azt elviselni. Valami azt sugta neki odabenn, hogy ha még pár pillanatig hallgat, akkor a lány örökre megveti őt, őt Kern Gusztáv hadnagyot a 43. gyalogezredben!

Ugy tett tehát, mint a rohamnál szokás, mikor attakot fujnak. Ilyenkor ugyanis mindenki így gondolkodik magában: »Eh vigye el az ördög az egészséget« azután »hurráh«-t kiált s vakon neki megy a puskacsőnek.

— Micsoda nagy szerencse! Kiáltá tehát ő is elszántan és karjai közé zárta a lányt.

A szerencse nem is volt tulságosan pazar. A nyeremény 25,000 frt volt. Épen elegendő kauczióknak egy kapitány részére.

A szülők erősen ragaszkodtak a rögtön eljegyzéshez, mire aztán még kezét is kellett a hadnagnak jövődő anyósának csókolnia. (Meghatva a nagy szerencsétől.)

Három nappal a történet után Kern hadnagy őrnagyá elé lépett és jelentést tett neki a megtörtént eljegyzésről.

Egyébiránt akár meg sem kellett volna

neki mukkannia, mert az a nagy levertség és kárvalott pofa, melylyel sarkantyuját összeverte és feljebbvalójának szalutált, az első pillanatra elárulta őt az őrnagy előtt, a ki rögtön megsejtette a történeteket.

Az elegáns ifju meg volt törve, oda volt mozdulatiból az a frissesség és ruganyosság, mely őt eddig jellemezte, s a manók kaján serege is örökre elhurezokodott merész tűzű szeméből.

— Mennydörgős-adta teremtette! Mordult rá az őrnagy. Hogyan eshetett meg ez a dolog kedves barátom? Hogyan vitték lépére a leányok, hadd halljam!

— Hát bizony, hogy is mondjam csak, akadozott a hadnagy, ki a grammatikával hadi lábon állván, nem találta uteg a kérdésre mindjárt a kellő feleletet — úgy gondoltam no, hogy nem lesz meg a kauczió s egyszerűen csak, jelenem alásson őrnagy ur, meglett a kauczió!

— Bravó! Nagyon helyes! Ugy kellett magának — reszketé be a beszédet az őrnagy és azzal az ördögiesen gonyos köhintéssel, mely jellemzi azokat az őrnagyokat, a kiknek mindig igazuk szokott lenni.

— Nem örökösen azt verkliztem-e maguknak hogy: »Csak tisztességes hölgyekkel nem kezdeni!« De természetesen mindig csak a nagy-képi szerepében akarunk feszelegni! A hadnagyocskák mindig okosabbak akarnak lenni az őrnagyoknál. Most lássa, itt a következménye! Gratulálók!

Igazán kár magáért!

Miniszeri rendelet az áttérésekről.

Wlassics Gyula vallásügyi miniszter körrendeletet intézett az egyházi főhatóságokhoz és törvényhatóságokhoz az áttérések bejelentési idejére vonatkozólag. A miniszter az 1868. LIII. t. cz. 3. §-át akként magyarázza, hogy az áttérés, illetőleg kilépés a második jelentkezéssel befejezést nyer. (Ebből következőleg az elhagyott felekezet lelkészének értesítése az átvételről nem tartozik az áttérés érvényességéhez.) A második jelentkezés napjára vonatkozólag pedig azt sürgeti a miniszter, hogy tartsák meg a törvényt, mely világosan megmondja, hogy a jelentkezés csak 14 nap eltelté után (és 30 nap eltelté előtt) történhetik és nem a 14-ik napon, mint sok esetben történt. A bíróság másként gondolkozik. Nemrég egy Szegedvidéki felmerült esetben érvényesnek mondta ki a bíróság az áttérést — második jelentkezés nélkül is és a panaszos felet elutasította és a perköltés megterítésére ítélte. Békesség kedvéért azonban mindenestre tanácsos lesz ragaszkodni a törvény által előírt alakszerűségek pontos megtartásához.

ORSZÁGGYÜLES.

A képviselőház ülése.

Budapest, november 25.

Szilágyi Dezső elnököl.

A múlt ülés jegyzőkönyvének felolvasása után, miután az ellen észrevétel nincs, az hitelesítettik.

A néppárt bizalmatlansága.

A mai nap első szónoka gróf Zichy János volt. Mielőtt beszédének tulajdonképeni tárgyára áttérne, kijelenti pártja nevében, hogy a kormány eljárása a Hentzi ügyben tapintatlan volt. A kormány a választásoknál megkezdett erőszakoskodásokat minden vonalon folytatja. Vártunk és reméltünk, azt hittük, hogy a kormány megáll a lejtőn, de csalódtunk, keserűen csalódtunk. Látjuk a folytonos erőszakoskodásokat, a parancsszóra érkezett törvényhatósági és városi bizalmnyilatkozatokat, látjuk terjeszteni a vallástalanságot az egész országban, látjuk alkotmányunk veszélyeztetését, látjuk az önző érdekek kielégítését, a hatalomhoz való görcsös ragaszkodást.

És akkor tisztelt képviselőház, midőn ezt látjuk, Bánffy azt mondja, hogy az alkotmány sirját az ellenzék ássa. Tisztelt ház, meg fogják érni azt, hogy a kisebbség nem fog a szükséges önmegtagadással rendelkezni. *A néppárt addig semmiféle napirendet nem fogadhat el*, míg a kormány a kiegyezési javaslatokban nem nyilatkozik. A kormány minden bővebb indoklás nélkül indemnitit kér, én pártom nevében kijelentem, hogy *nem minden áron és nem minden körülmények között*, de a méltányosság keretén belül, pártunk programjához híven kívánjuk, sőt óhajtjuk a kiegyezést.

Végül határozati javaslatot nyújt be, mely szerint az indemnitást a kármány iránti bizalmatlanságból nem fogadja el.

A nemzeti párt felirati javaslata.

Hódossy Imre: Nem járul hozzá az inniti javaslat elfogadásához. Hegedüs az indemnitati megtagadását inparlamentáris, drasztikus eszköznek mondta. Furcsa, úgy állítani azt a dolgot, hogy valamely jog csak azért van, hogy ne éljünk vele. Hegedüs egy angol államférfira hivatkozott, aki azt mondta, hogy a budget megtagadás fegyvere 1784. óta a parlament fegyvertárában rozsdásodik, de nem mondja, hogy nem fog egyáltalában többé hozzá nyulni.

Sima: Csak vigyék oda Bánffy.

Hódossy: És Angliában van egyéb eszköz. Nem nyul Anglia parlamentje a fegyverhez azóta, a mióta a választások szabadságát és tisztaságát biztosították és a mióta a kormányok nem bujhatnak a király palástja mögé. (Viharos tetszés az ellenzéken.) Nekünk azon-

ban a *legerősebb fegyverhez kell nyulnunk* a kormánynak egész a hivalkodásig menő önkénye ellenében. *A kormány szinte hivalkodva mutatja azt, hogy a törvényvel nem törődik.* A kormány nem is gondol arra, hogy a törvény a polgárok jogainak megvédésére való, hanem csak arra, hogy a törvény az ő hatalma folytatására és akarata végrehajtására való. A választásokon is mindenütt csak a maga kényét, kedvét töltötte. *A választási visszaélések vádjait a kormány nemcsak hogy meg nem czáfolta, hanem azokat egyenesen helyeseknek, szükségeseknek és az állami kormányzat alapjának mondta.* (Ugy van! az ellenzéken.) Mikor a három millióról először volt itt szó, a miniszterelnök azt fejtegette, hogy a *vesztegetés szükséges és elkerülhetetlen.* A Dessoeffy-ügy a hivatalos hatalommal való visszaélés példája. *A fenyegető alkotmányválságból már csak a királyi hatalom mentheti meg az országot.* Terjeszszük ő felsége elé, hogy alkotmányunk veszedelemben forog s e czélből oly határozati javaslatot nyújt be, mely szerint a Ház feliratot intéz a király elé, melyben mind azt, a mit elmondott, előterjesztik. (Zajos helyeslés a bal és szélsőbalon.) *E felirati javaslatot a maga és számos társa nevében nyújtja be. Kéri a felirat tervezet fölolvását.* (Zajos tetszés az ellenzéken.)

Hock János jegyző felolvassa a felirat-tervezetet, a melynek számos passusát zajos tetszéssel és tapsal fogadják a baloldalon.

A felirat szépsége, argumentumainak hatalmas, remek formája valósággal lázba hozta az ellenzékét. A nemzeti párton és szélsőbalon egyaránt gyakran viharos tapsal szakították meg a felolvasást, míg a kormánypárton többek mosolyogni próbálkoztak.

— Az nevet, a ki utójára nevet! — kiáltott át Horánszky.

Az ellenzék az aláírt nevek felolvasását is követelte és akkor kitűnt, hogy alig néhány kivétellel az egész Kossuth-párt is aláírta a felirati javaslatot, Kossuth Ferencz szintén aláírta, Eötvös Károly azonban nem.

A felolvasást viharos éljenzés és tetszés követte. Az öreg Madarász Apponyhoz sietett és kijelentette, hogy ő is aláírja a felirati javaslatot.

Az elnök kijelentette, hogy a határozati javaslatot kinyomatják és szétosztják.

Öt perc szünet.

Szünet után

Thaly Ferencz azt erősíti, hogy a kormány kergeti a parlamentet kényszerhelyzetbe. Kezdődött ez a szomorú munka már a vámanket szimpadi kulisszáinak felállításával, melyeket csakhamar lomtárba vetettek s folytatódott a kormányelnök minden tényével. Az olyan nyilatkozatok, hogy az önálló vámterület tönkre teszi az országot, a Kollonics nyilatkozatának méltó társa. Felolvassa Kollonics nyilatkozatát, melyben már benne van, hogy a magyarokkal szemben formákat lehetőleg meg kell tartani, de annál nagyobb változtatást kell tenni a lényegben. (Ugy van! a szélsőbalon.)

Már a felemelt kvóta is benne van Kollonics programjában. Harminez év óta küzd a Kollonicsok ellen az nemzet és az önálló vámterületről való természetes jogról a függetlenségi párt most sem fog Bánffy kedvéért lemondani. (Ugy van! a szélsőbalon.) A bécsi körökben az összbírodalom eszméje most is él.

— Lueger tegnapi nyilatkozata is bizonyítja! — kiáltották közbe.

Thaly Ferencz: Ezért áll résen most is a függetlenségi párt. Harminez év óta új generációt neveltek fel a lemondás szellemében, mely a maga lábán megállani nem tud. A közigazgatás a reakció szolgálatában állt, a honvédségben megcsalódott a nemzet, a külképviseletünk megalázza minduntalan nemzeti méltóságunkat, vértanúinkat nem létezőknek tekinti a közkormányzat és minden hazafi szígyenére Hentzit mintaképül állítják fel az ifjúságnak (Zajos: Ugy van! az ellenzéken.) Andrássy Gyula miniszterelnöksége alatt a har-

kályi honvédszobor leplezésénél a közös hadsereg is megjelent, míg ma az aradi vértanúk és a budavári honvédszobor leplezésekor a honvédség sem jelenhetett meg. (Felkiáltások a szélsőbalon: Gyalázat!) És most mit csinálnak a Hentzi szoborral? No de legyen vigaszunk az, hogy ezek a korbácsütések talán fölébressztik a nemzetet. (Zajos tetszés.) E kormány alkotmányossága eddig is mindössze annyi, hogy alkotmányos formában adja meg azt Ausztriának a mi Ausztriáé és alkotmányos formában tagadja meg azt, a mi Magyarországnak jó. Példa erre az, mikor Szatmármegye két százalékos magyar közművelődési pótadóját megtagadta. A függetlenségi párt azonban megáll híven hitén. Mindent elvehetnek tőle, csak a haza függetlenségében való szent hitét nem. Nem fogadja el az indemnitati javaslatot. (Hosszantartó zajos tetszés a bal és szélsőbalon.)

Thaly Kálmán után Wittmann János beszélt, éles szavakkal támadva a kormány tetteit. Kifejezéseieért az elnök kétszeri intés után tőle megvonta a szót.

Az ülés vége 2 órakor.

A házbér-adó reformja.

— A pénzügyi szakbizottság ülése. —

Nagyvárad város pénzügyi szakbizottsága tegnapi délután érdekes ülést tartott, a melyen kiváló fontosságú ügyeket tárgyalt le.

Jelen voltak: Dr. Bulyovszky József elnök, dr. Hoványi Géza, dr. Molnár Imre, dr. Várady Zsigmond, Déry János, Farkas Izidor, Hegedüs Géza, Ragány János, dr. Kurländer Ede, Aulich Mór, Kunz József, Löblé Henrik, Huzella Gyula, ifj. Rimler Károly, Ternyei Antal, Milibák József, Komlóssy József, Ováry Sándor, Dus László, Bordé Ferencz, Istvánffy István, Busch Dávid, Szüts Dezső jegyző.

Első sorban az általános házbéradó eltörlése és a házosztályadó behozatalának kérdése került tárgyalás alá.

Dr. Bulyovszky József polgármester hozta felszínre az ügyet s Bordé Ferencz tanácsnok terjesztette elő javaslatát.

A javaslat azt indítványozza, hogy a hasonló helyzetben lévő városok és nagyközségek megkeresetnek adatok beküldése iránt s aztán Nagyváradra hívják egybe.

Dr. Molnár Imre szólt első sorban a tárgyhöz. Nagy tudással, alaposággal, egy félórásig tartó beszédben magyarázta a házbéradókat Magyarországon és a külföldön. Részletesen mutatta ki a házbéradó természetét s összehasonlítást tett a többi adókkal. Kevés remény van, hogy a mozgalomnak sikere legyen s javasolt módosítást meg éppenséggel nem tartja alkalmasnak. A házbér-adó igazságtalan, mert a tiszta jövedelem 20%-át kell fizetni. Látszólag a földadó magasabb, de valójában ez csak 12—15%. A jövedelmi adó sem tökéletes, mert a tiszta jövedelmet nem vallják be. A külföldön csak Ausztria és Olaszországban van ily magas házbér adó. Poroszországban pl. a bruttó jövedelem 4%-át kell fizetni.

Annál súlyosabb a házbér-adó, mert a lakást érinti, s így nem építenek közegészségügyi tekintetből kifogástalan lakházat. Azonban nem sok reménye van, hogy a házbér-adót lejjebb szállítják. Részletesen felemlítette, hogy miként vélekedtek a házbér tekintetében Wekerle, s a mostani pénzügyminiszter. Lukács miniszter az ideiglenes házbér mentesség behozatalával elismerte, hogy a házbér és házosztályadó között 2—3 száz % különbség van. Azt hiszi, hogy pénzügyi és közgazdasági viszonyok miatt a házbér nem lehet lejjebb szállítani. — Világos, könnyen érthető modorban fejtegeti, hogy a házosztályadó igazságtalan, pl. egy házbér bázosztályadó címén 50 frtot kell fizetni, a melyért házbér-adó szerint 450 frtot kellene fizetni. Az országban levő 2 millió házból csak 200,000 van bérbeadva. A legtöbb lakóház tar-

tozeka a földnek. Magyarzatában kimutatta hogy a legigazságosabb megterhelés a házbér-adó rendszer s külföldön is majdnem kizárólag ez van behozva. Nincs is remény, hogy nálunk ezt eltöröljék. — Véleménye szerint a házbér-adót ki kellene terjeszteni mindazon községekre, a melyben a házak egy negyed része bérbe van adva. Ekkor talán pár perccel lejjebb lehetne szállítani a házbér-adót. Erre kérné fel a kormányt.

Dr. Molnár Imre nagy figyelemmel hallgatott beszédét élénken megélték.

Dr. Várady Zsigmond teljesen osztja a dr. Molnár Imre pénzügyi fejtegetéseit, de megjegyzi, hogy a miniszterumban éberem nyilvántartják, hogy mikor lehet egy községet házosztály adó helyett házbéradó alá venni. Csak azért nem fogadja el Molnár indítványát szó szerint, mert fél, hogy majd a házbér-adót behoznák s azért nem szállítanák le az adót. — A mostani házbér-rendszer különösen a városokat sújtja, a melyek különben is már meg vannak terhelve s egyetlen előharcosai a nemzeti kulturának. Indítványozza, hogy a sérelmet tájazzák fel s minden részletezés nélkül kérjenek méltányos adórendszert. A hasonló városokat hívják meg értekezletre.

Dr. Hoványi Géza a mozgalmat csak abban az irányban indítaná meg, hogy igazságtalan a házbér-adó rendszer. A városok értekezzenek s azután együtt lépjenek fel. Bizik, hogy lesz sikere. Már a kormánykörökben is foglalkoznak az eszmével, hogy a városokon segíteni kell, mert ezekben van a nemzet létfeltétele. — Nem a házbér eltörlését kérik, csak mutassanak rá, hogy mily súlyos teher a városokon. A városok értekezletét helyesli.

Kunz Gusztáv kérdést intézett a főszámvévőhöz, hogy ha a házbér-adó kevesebb lesz, az így elmaradó közköltöt az egész lakosság fogja-e viselni s milyen lesz ez az összeg.

Ragány János felvilágosítja előtte szólót, hogy az így előállható 7 ezer frt hiányt esetleg tisztán a háztulajdonosokra is ki lehet vetni, vagy az egész lakosság fizeti.

Dr. Hoványi Géza nem találja igazságtalannak, ha az egész lakosság fizetné, hisz ugyanis csak a házak tulajdonosai és a nyilvános számadásra kötelezett vállalatok fizetik meg igazságosan az adót, mert ezeknél a jövedelem nem titkolható el.

A bizottság javasolja, hogy indítsák meg a mozgalmat a más városokkal, hogy súlyos terheiken segítsenek és a mostani magas házbér-adó helyett valami más rendszert hozzanak be.

Nincs felesleges 100,000 forint.

A második tárgy volt a bodonosi szénlevegő kiaknázására építendő f.-derna—paptamási vasutnak 100,000 frttal leendő segélyezése.

A bizottság már tárgyalta a kérdést, de felkérte a kereskedelmi és iparkamarát, hogy a bodonosi lignit kipróbálása végett szakértők közbejöttével kísérletet eszközöltesse s annak eredményét tudassa.

Ez beérkezett s állítólag a bodonosi szén megfelelő és olcsóságát tekintve, versenyez akár a salgó-tarjáni, akár a petrosényi kőszénnel.

Az előterjesztés szerint alkalmas a bodonosi szén a gyáripár emelésére. A 100,000 frtos törzsrészvény ellenében a Nagyváradra behozott mindenféle kőszén kövezetvámja métermázsánként a mostani 1 krajczár helyett 3 kr lenne. Ebből a többletből lehetne törleszteni a kölcsönként felveendő 100,000 frtot.

Busch Dávid ellene van a 100,000 forint áru törzsrészvény jegyzésének. A szén jósága nincs bebizonyítva; a vasut kiépítése pedig árt Nagyváradnak, mert Debreczenbe tereli a vidék forgalmát.

Aufricht Mór szintén a mellett érvel, hogy a szén jósága nincsen bebizonyítva.

Dr. Hoványi Géza megszavazná a segélyt, ha biztos volna, hogy jó a szén és van 50—60 évre elég mennyiség, továbbá ha a gyárosok

biztosítanak, hogy onnan használják a szenet. Vegyék most le az ügyet a napirendről, s a gyárosokkal lépjenek érinkezésben tekintetben.

Dr. Várady Zsigmond kerekén kimondja, hogy Nagyvárad mostani pénzügyi helyzete nem engedi meg, miszerint bármily nagyobb összeget adjon. De a vasut építését fontosnak tartja. Ezért javasolja, hogy véleményezze a bizottság, miszerint a kövezetvámnal befolyó 2 kr. többletet mindaddig átszolgáltatja a vasut építettségének, míg az 50,000 frtra rug. Ez iránt hallgassák meg a gyárosokat.

Az indítványt elfogadták.

Ezzel az ülést berekesztette az elnök s a hátralevő ügyeket hétfőn délután fogják tárgyalni.

UJDONSÁGOK.

TAJÉKOZTATÓ.

Régészeti és történelmi muzeum (Schlauch park) nyitva minden vasár- és ünnepnap d. e. 10 órától fél 1-ig és d. u. 3—5-ig 10 krért. Kedden és csütörtökön d. u. 3—5 óráig 20 krért. Más időben 50 kr.

November 26. Zenekedvelők hangversenye a Sasban; este 6 órakor.

November 27. Mese matiné.

* **Ebéd a miniszterelnöknél.** Bánffy Dezső miniszterelnök ma délután 3 órakor ebédet adott, melyre hivatalosak voltak: Schlauch Lőrincz bíbornok, Lobkowitz Rudolf herceg, hadtestparancsnok, Széll Kálmán, Keglevich István gróf, Piret Béla báró és Falk Miksa.

* **Uj rend a törvényszéknél.** A hivatalos óráknak reggel 8-tól délután 2 óráig leendő új beosztása iránt a mozgalom mindinkább terjed Nagyváradon. — Most már a törvényszéknél is a megváltoztatni szándékolt hivatalos óra képezi a szenzációt. A mozgalom itt nem is a törvényszéktől indult ki, hanem dr. Rosenthal Mór ügyvéd intézett headványt a törvényszék elnökéhez, a melyben kéri a hivatalos óráknak megváltoztatását az ügyvédi kar érdekében.

* **Különös kérvény** érkezett tegnap a rendőrséghez. A kérvényben az van előadva, hogy ez előtt három négy évvel meghalt egy Ladányi Mária nevű asszony, akit állítólag a zsidó pap temetett el. Minthogy pedig az asszony keresztény volt, kéri a rokonok, hogy a rendőrség nyomozza ki, hogy ez igaz-e, mert ha igaz úgy keresztény szertartás szerint óhajtnák eltemetni. A rendőrség a nyomozást megindítja.

* **A közutak vizsgálata.** Nagyvárad város közutait valamint a közutakról vezetett törzskönyvet stb. november hó 28-án vizsgálat alá veszi Pünkösdy Ferencz közuti kerületi felügyelő.

* **Fegyelmi ügyek.** Nagyvárad város fegyelmi választmánya tegnap Bethy főispán elnökle alatt ennek külön lakásán ülést tartott. A választmány beható tanácskozás alá vette az eléje terjesztett panaszokat és egy városi tisztviselőt dorgálásra ítélte, míg Virányi Győző községi tanítót az ellene emelt vádak alól felmentette és az ellene folyamatba tett eljárását beszüntette.

* **Zenekar a tűzoltóknak.** A nagyváradai önkéntes tűzoltó egyletnek már volt egy időben zenekara. Temetés, diszfelvonulás, vagy más ünnepélyes alkalmakkor délczegen lépdelték a fuvóbanda hangjai mellett. Mint halljuk, most egy Müller nevű zenész tett ajánlatot az önkéntes tűzoltó egyletnek, hogy egy gyermek zenekart szervez, a mely minden ünnepélyes alkalomkor ingyen a tűzoltó egylet rendelkezésére áll. Ennek ellenében tanuló helyiséget és egyenruhát kér a tűzoltó egylettől.

* **Letört bimbó.** Mély gyász érte Tölczel Lajos püspökségi uradalmi számvévőt. A család személfénye: a 2 éves kis Erzsike tegnap délután felköltözött a többi angyalok közé. A

megszomorodott család a következőkben tudatja a gyászesetet: Tölczel Lajos úgy maga, valamint neje Baghy Mária, Ilonka, Antonia és Mariska gyermekeikkel s rokonaikkal együtt fájdalomtól lesújtva tudatják szülői szívük meleg szeretetével dédelgetett kis lányuknak: *Erzsikének* f. hó 25-én délután 4 napi kínos szenvedés után életének 2-ik évében történt váratlan gyászos elhunytát. A drága kis halott hült tetemei f. hó 26-án délután fognak a róm. kath. egyház szertartása után az olaszii sirkertben örök nyugalomra tétetni. Kelt Nagyváradon, 1898. nov. 25. Az örök viláosság fényeskedjék neki!

* **Tőrekvő almafa.** Szeghalmon egy almafa valóságos obstrukciót visz véghez a termésével. Nem csak virágzott másodszer, hanem természet is. Azon a kis ágacsán, melyet hozzánk Szabó Sándor plébános beküldött, négy — dió nagyságú — teljesen ép alma volt. A magva még fehér és tejcs, az alma éretlen, de így is igen érdekes jelenség a késő őszi időnyben. A fa tulajdonosát kétszeresen boldognak mondhatjuk: először, mert ilyen ambiciózus gyümölcsfával nem mindenki dicsekedhetik, másodszer, mert a másodtermést nem ő ette meg, hanem mi haraptunk belé behatolb tanulmányozás szempontjából. A gyümölcs különben olyanféle izü volt, hogy szemléltetőleg magyarázzam, mint a Dezsőffy-ügy — Bánffynak, mikor először tette a foga alá az ellenzék. A nagyreményü fát üdvözöljük, a beküldőnek pedig szives figyelmébe ajánljuk, hogy nem okvetlenül szükséges másodtermésének lenni azoknak az almáknak, amiket bármilyen tömegben beküldhet.

* **Halálozások.** Egy fiatal, kedves nő elhunytáról részvétellel értesülünk. *Sichert* Edéné született *Nozáky* Róza, tegnapelőtt este 10 órakor meghalt. A szegény ifju nő hosszú hónapokon külföldi gyógyfürdőkben keresett súlyos betegségében enyhülést, azonban a halál diadalmaskodott a gyenge szervezetén. A 21 éves derék nő temetése ma, szombaton délután fél 4 órakor lesz. A család által kiadott gyászjelentés a következő:

Alulírottak a legmélyebb fájdalommal tudatják a legjobb hitves, édesanya, leány, testvér és rokonnak: *Sichert* Edéné, szül. *Nozáky* Rózának, folyó hó 24-én fél 10 órakor este élte 21-ik, boldog házasságának 4 évében a halotti szentségek ajtatos felvétele után történt csendes elhunytát. A megboldogult drága halott földi maradványai folyó hó 26-án d. u. 4 órakor fognak Sal Ferencz-utca 811-ik szám alatt a róm. kath. egyház szertartása szerint beszenteltetni s az olaszii sirkertben örök nyugalomra tétetni. Mely végtisztességtételre az elhunyt rokonai, barátai és ismerősei tisztelettel meghivatnak. Nagyváradon, 1898. november hó 25-én. Áldás és béke lengjen porai fölött! *Sichert* Ede férje, ifj. *Sichert* Ede fia, *Nozáky* Rudolf és neje, szül. *Paluzsa* Ida szülői, *Nozáky* Gizella, *Nozáky* Erzsike, *Nozáky* Rezső, *Nozáky* Mariska testvérei.

Felső-Szopori Tóth Jenő fia és neje szül. Graef Paula, gyermekei: Jenő, Sándor, Carla, Edei Paula, férj Földeaki Návay Sándor és gyermekei: Zoltán, Iván, mint unokák és dédunokák, Koch Ferencz szül. Neumann Karolina mint nővér, úgy számos rokona nevében fájdalomtól megtört szívvel tudatják a legjobb anya, nagyanya, dedanya, testvér illetve rokon: özv. *Sepper Jánosné*, szül. Neumann Juliánna, életének 79-ik évében a halotti szentségek ajtatos felvétele után, 1898 évi november 25-én hosszas szenvedés után történt gyászos elhunytát. A medboldogultnak földi maradványai 1898. évi november 27-én d. e. fél 11 órakor fognak a róm. kath. vallás szertartásai szerint az apáca-utcai 397 a. szám alatt levő házban beszenteltetni és a nagyvárad olaszii sirkertben örök nyugalomra tétetni. Az engesztelő szent-mise áldozat pedig f. hó 29-én d. e. 10 órakor fog a várad olaszii plébánia templomban az elhunyt lelkiüdvéért az Egek Urának bemutatni. Nagyvárad, 1898. nov. 25. Béke hamvaira!

* **Gyilkos jegyző.** A szász-sebesi csendőrségnek hosszas kutatása után egy rég elfeledett bűntényt sikerült a napokban kiderítenie. Négy esztendővel ezelőtt egy téli reggelen halva találták a lakásában *Csernák Petru* Voisza sugági lakost. A nyakán vastag kötél hurok, a holttest mellett pedig egy szög s így arra lehetett következtetni, hogy a szerencsét-

len ember felakasztotta magát a mestergere-
dára, a gyöngye azonban nem bírta el
a súlyos testet, azért zuhant a földre. Mindenki
öngyilkosságról beszélt, a csendőrség azonban
gyanusnak találta az esetet és megindította a
nyomozást. *Csernáth* jómódu ember hírében
állott, a mellett a község legszebb asszonya
volt a felesége s így nem igen lehetett oka az
öngyilkosságra. Ellensége pedig csak egy volt,
a község jegyzője *Janculcsen* Simon, aki
életre halálra udvarolt a szép *Csernáthné*nek.
Ezen a nyomon kutatott tovább *Reith* Ernő
csendőrfőhadnagy és *Lőrinczi* Ferencz őrmester
és négy évi folytonos nyomozás után végre
sikerült a csendőrségnek kiderítenie, hogy
Csernáth tényleg büntény áldozata lett. *Jan-*
culcsen jegyző, akit a szép asszonynak való
udvarlásban feszélyezett *Csernáth*, elhatározta,
hogy elteszi láb alól. A községi őrnököt és a
községi szolgát bérelte fel a gyilkosságra. Ezek
hárman *Csernáthné* tudtával behatoltak éjnek
idején a házba s megfojtották a szerencsétlen
embert. A bűnösöket letartóztatták.

* Tűz. Várad-Váralján *Jablonszky* Emil
házánál tegnap délután tűz ütött ki, mely a
melléképületekben s az ott berakott széna és
szalmában tett kárt. Minden nagyobb bajnak
elejét vette a velencei tűzoltó különítmény,
melynek odaadó fáradozása a tüzet fogott lakó
házat is megmentette. A kár ugyanis pár száz
forintnyi.

Nov. 15.—18.—25.

Semmi új sincsen a nap alatt. Ezt böles
Salamon mondta, aki mindez ideig immunis az
antisemitizmus vádjától, midőn tehát mi a *Nagy-*
várad *Napló* vezércikkéről mondjuk, hogy
igen ócska a nap alatt, e kijelentésünket böles
Salamonba takargatva adjuk be azoknak, akiket illet.

A Nagyvárad *Napló* volt az, aki antisemi-
tizmusról vádolt bennünket s egy felfordított po-
lemia alkalmából bebizonyította, hogy Jókai két
híres regényét a két redakcióról írta, róluk és
rólunk, t. i. ők a »Gazdag szegények«, mi a »Sze-
gény gazdagok«, természetesen szellemi téren.

Most a *Napló* teljes elégtételt ad nekünk, mint
lovagias félhez illik, aki belátta, hogy tévedett és
összezavarta a fogalmakat.

A czimül irt három szám ugyanis nem azért
iratott, hogy valaki könnyelműen lutriba tegye, ha-
nem a »jó és hü előfizetők« okulására.

November 15.

Ez a dátum jelenti azt az időpontot, melyben
a »Politikai párbajok« czimű vezércikk szellemileg
szegény szerkesztőségünkben megíratott.

November 18.

Ez a dátum jelenti azt az időpontot, midőn
a szellemileg indifferens »Debreceni Ujság« tőlünk
átvette.

November 25.

Ez a dátum jelenti ama pillanatot, midőn a
szellem gazdagjai egy előkelő mozdulattal kiollózták
a mi cikkünket a Debreceni Ujságból.

Ha akadna aki kételkednék e dolgon, bármikor
megmutathatjuk a három lappéldányt, négy másod-
termésű almával együtt, melyeket Szeghalomról kül-
dött be egyik olvasónk. Most még csak egy do-
logra nézve vagyok zavarban. A *Napló* lett-e anti-
szemitává, vagy mi lettünk-e *Napló*vá? Hisz vezér-
cikkünket, melyben a lap elve szokott kidombor-
odni, teljesen magáévá teszi a *Napló* elvileg és
tényleg.

Ha pedig e dolog által nem elégtételt akart ne-
künk szolgáltatni a *Napló*, akkor tisztelem én azokat
a szellemi gazdagokat, kik az általuk koldusnak
tartottaktól kérnek kölcsön.

Ki miben vét, abban bűnhődik.

Mindezek után köszönetet szavazunk a pos-
tának, hogy oly pontosan expedálja a lapokat.

Kóby.

ZENE és MŰVESZET.

A mai hangverseny. Örömmel adunk hírt
a zenekedvelők egyesületének hangversenyéről,
mely mindig eseményszámban megy városunk
nemesen élvezni szerető közönsége előtt. Kü-
lönössége lesz a hangversenynek a tárogató
bemutatása, melyen hamisítatlan kurucz nótákat
fognak előadni, mint egyéb nem is illenék
ehhez a hangszerhez. Várady Antal vállalkozott
a 4-ik szám betöltésére, ki »Szeretből-műve-
szetbe« czimű diszkeringót saját átdolgozásában
mutatja be Várad-i hivatásos művész s a zene-
kedvelők egyesületének hangversenyében igazi
művészi keretet kap föllépéséhez. A hangver-
senyre a következő értesítést küldte ki az egy-
let tagjaihoz.

A »Nagyvárad-i Zenekedvelők Egyesülete«
által az egyesületi zenekar és Várad-i Antal
budapesti zongora művész ur közreműködésé-
vel 1898. november 26-án, szombaton este 6
órákor a kereskedelmi csarnok dísztermében
rendezett hangverseny

Műsora:

1. Götze H.: »Serenade« op. 22. Előadja
az egyesületi zenekar.

2. a) »Nocturne«; b) »Kurucz-dalok«. Tá-
rogatón előadja: Vomácska József, vonós-zene-
kar kísérettel.

3. Dvorák A.: Op. 90. »Dumky« zongora
Trió. Előadják: hegedűn: Schmerovszky József;
gordonkán: Szmazenka Ernő; zongorán: Vo-
mácska József.

4. Liszt-Rubinstein: »Magyar melodiák«.
Zongorán előadja: V á r a d i Antal.

5. Gillet E.: »Entre Acte Gavotte«. Vo-
mácska József karnagy vezetése alatt előadja
az egyesület zenekara. — I. hegedűn: Aufricht
Vilmos, fényes Endre, Hencserek István, Julier
Károly, Kalbács János, Moskovics Adolf, Schme-
rovszky József, Schönfeld Gyula, Szakács An-
tal és Tucsek Ferencz. II. hegedűn: Baku György
Balogh Károly, Bodnár János, Goldschmidt
Jenő, ifj. Münich Jakab, Stern Géza és Voit
Ervin. Mély hegedűn: Pásztor Bertalan és Réz
Mihály. Gordonkán: Bátky Endre és Szmazenka
Ernő. Nagy bőgőn: Kalmár Illés és Mezey Mi-
hály. Előadás alatt a terem ajtaja zárva lesz s
csak az egyes számok közben nyitattik ki.

EGYESÜLETEK.

Gyorsíró-gyűlés. A nagyvárad-i gyorsíró-
egyesület f. hó 27-én, vasárnap délután 2 óra-
kor rendes helyiségében választmányi ülést tart,
a melyre a választmány t. tagjait ezennel meg-
hívjuk. Nagyvárad, 1898. november hó 26-án.
Dr. Adorján Emil, elnök. Tóth Ferencz, fő-
jegyző.

Igazságszolgáltatás.

Züllés közben. Hogy az éjszaka, amit a
békés polgárok csendben szoktak átaludni, nem
mindig csendes, az régi dolog.

A hangosabb mulatságok azután a rendőr-
ség vagy a törvényszék előtt szoktak befejezést
nyerni.

Egy ilyen ügyet tárgyalt tegnap a tör-
vényszék:

A múlt tavaszon egy este a »Régi nép-
körben« valami alkalomból züllés volt.

Itt mulatott Huszák Ferencz, Foris Béla
és Barta Gyula is, kik aztán amikor a nép-
körben tartott mulatságnak vége volt, hármas-
ban átrándultak a Wöberbe s ott ittak három
óráig.

Wöberből jövet Huszáknak kedve támadt
kocsikázni, felültek tehát a 83-ik számú egy-
fogatu kocsira s így vágattak végig az utcákon.

Addig rendben ment a dolog míg fizetni
nem kellett, mikor azonban a dolog fizetésre
került, hárman együtt a másfélórás kocsizásért
negyven krt akartak fizetni, míg a kocsis egy
forintot követelt.

A kompánia azonban sehogy sem tudott
megegyezni a kocsissal, aki aztán a rendőrség-
gen keresett elégtételt. A rendőrségről ki is
jött vesztére egy rendőr keresni a mulatozókat,
akiket meg is talált a Körözszeze végén.

Mikor megtudták, hogy a rendőr mijárat-

ban van, előbb szidták, azután elcsalták a
körözs mellé s ott beakarták lökni a vízbe
s mikor ez nem sikerült nekik, elfogták a
Vass Gábort, elverték s az után eltörték
karját, úgy engedték utjára.

Ugyanakkor Huszák még a nevét is elta-
gadta, amennyiben a rendőrnek Péter Pál bi-
hari lakosnak mondta magát.

Az úgy a törvényszék elé került s ott
tegnap hozták meg az ítéletet.

A tárgyalás során a vád csak két ember
ellen lett bebizonyítva, Huszák Ferencz és Barta
Gyula ellen, míg Foris Béla ellen nem tudták
beigazolni, hogy a rendőrt bántalmazta volna.
Barta Gyula pedig katona s így az ő ügye a
katonai bíróság elé tartozik.

Igy azután a törvényszék csak Huszák Fe-
rencz felett ítélt, a kit bűnösnek mondott
ki a hatóság elleni erőszakban és a hatóság
elleni kihágásban s ezért tizennégy uapi fog-
házra és 5 frt pénzbüntetésre ítélte.

Ugy az elítelt, mint az ügyész felebbezett.

Botrány egy temetésén. Egy nazarénus
ember felett ítélték tegnap a kir. törvény-
szék, aki az anyósának a temetésén botrányt
csinált, úgy, hogy a temetési szertartást nem
is lehetett folytatni.

Az eset előzménye az volt, hogy Bersán
Gábor fekete-tóti lelkész, Mestlin Tógyerné te-
metése előtt felszólította a halottnak leányát,
Togyinka Györgynét, a vádlott feleségét, hogy
az anyja koporsóján levő keresztet csókolja meg.

Ezt hallotta Togyinka György is, a ki
nazarénus s ezt ő a feleségének megtiltotta.

A temetési gyászbeszédben a lelkész erre
hivatkozva azt mondta:

— . . . A sátán pedig megkeményítette a
szívedet . . .

Nem folytathatta tovább, mert Togyinka
közbe vágott s megzavarta a beszédet, úgy,
hogy a gyászszertartást folytatni sem lehetett.

A törvényszék ezért a vádlottat tíz forint
fő és öt forint mellékbüntetésre ítélte

MULATSÁG.

A Mese-Világ matinéja. A vasárnap dél-
utáni mese-matiné iránt igen nagy a közönség
érdeklődése. A kicsinyek örömmünnepe lesz az,
de azért a felnőttek is rendkívül nagy élvezetet
fog szerezni a fényes műsor, melyet a legkívá-
lóbb mese-mondók nevei díszítenek: A női kar-
ének is gyönyörű lesz és ritka élvezett számába
fog menni. Nagyon kedvesek lesznek azok a
kis leányok és fiúk, a kik a műsor minden
egyik száma előtt bejelentő versikét fognak
szavalni. Az apró művészek és művésznők nevei
a következők:

Aczél Ferike, Rácz Rózsika, Kalivoda
Pannika, Leipnik Margit, Rendes Etuka, Bajor
Bandika, Kepes Laczika, Löwy Ferkó, Csala
Gusztika. A matinéra szóló jegyek minden na-
gyobb kereskedésben kaphatók. A matiné pont-
ban fél 3 órákor veszi kezdetét a Fekete Sas
nagytermében.

REGÉNY-CSARNOK.

SZERESS ÖRÖKKÉ.

Írta: Buchanan Róbert.

Angolból fordította: Dr. N. Gy. 2.

— Gyönyörű egy ház! — duzzogott a fő-
vevény rázogató ostarát. Alig nyitotta ki az
a veres lány az ajtót, menten elfutott, mintha
csak ördögöt látott volna, engem meg ott ha-
gyott, hogy tapogatózva jussak ebbe az ördögi
oduba.

— Kérem, uram, csöndesebben — mondá
Mártha, míg Keziah szemeiben a borzalom ki-
fejezésével sietett ki a szobából, mert Lambe
gazdának veszett híre volt a fehérség között.

— Edes atyám alszik.

— Akkor majd fölkeltem én — válaszolá
Lambe, végig vágva ostarával az egyik hordón.

Itt vagyok Parr Amos!

Az öreg ember följélt, mormogott egyet
s elkezdé dörzsölni szeméit.

— Uram, Istenem! — kiáltá végre föl-
ébredve. — Mi az?

— Én vagyok — Lambe gazda, — mondá a látogató, odaállva vészjósló mozdulattal az öreg elé.

Félig alva, félig ébren, de semmiesetre sem örvendezve a tisztességnek, tekintett föl Parr Amos s így mormogott:

— Uram segíts! Mártha add ide a szemüvegemet s mikor leánya elhozta a szaru-szemüveget a kandalló párkányáról s az öreg orrára tette, az öreg a fölött nézett szeliden a vendégére, várva, hogy mi következik most?

— Ugy látom, kelmed ebédelt — mondá Lambe, megérintve ostorával a palaczkot, no és borozott is, különös, hogy bele van bolondulva öregletére ebbe a méregbe.

— Azt hiszem — mormogá Amos félénken — ne kínáljam meg egy pohárral?

— Ne, — volt az éles válasz, rövid habozás után. — Tudja-e, hogy mi hozott ide?

— Gondolom, uram, — mondá Amos mutató és hüvelyk-ujjával idegesen kutatva zsebében egy csipetnyi képzelt tnbák után. — Az . . . az . . . a pénz.

— Igen. Hát készen van?

— Nincs.

— Oh! — szólt közbe Mártha idegesen. — Atyám ki fogja fizetni önnek.

— Mikor? — kérdé komoran Lambe, nem is nézve a leányra, hanem folyton Amost tartva szemmel.

— Hiány nélkül, — mondá Amos — mihelyt Mary Jane visszaérkezik.

Lambe rövid hangos nevetésbe tört ki:

— No, Mary Jane sohase tér vissza, azt már a halak eszik, én meg nem várok tovább. Parr Amos, kiárvereztetlek!

Az öreg ember keservesen kelt ki:

— Ezt csak nem fogja tenni?

— Oh nem, nem! — veté közbe Mártha.

— Hallotta valaha, hogy megszegtem szavamam? Mikor azt mondtam, hogy adok kegyelmednek egy hónapot, adtam egy hónapot. Mikor most azt mondom, hogy nem várok tovább, hát nem is várok. Érti?

— Értem értem, — felelt Amos heves reszketéssel.

(Folyt. köv.)

TAVIRATOK.

A mentelmi bizottság ülése.

Budapest, nov. 25. (Saj. tud. táv.) Az országgyűlés mentelmi bizottsága ma vette tárgyalás alá a Krecsányi-Rakovszky-féle ügyet. Annak daczára, hogy *Perczel* Béni és *Szőcs* Pál Rakovszky előadását mindenben igazolták és *Chorin* Ferencz elnök *Kubinyi* és *Kabós* kormánypártiak mentelmi megsértést látták, *Smidt* előadó pedig csak némileg látta megsértve. A bizottság 7 szóval 5 ellen nem találta megsértettnek a mentelmi jogott. *Chorin* Ferencz külön jegyzőkönyvbe vétette az álláspontokat. *Hentaller* Lajos szintén külön véleményt jelentett be.

Szabadka Kriványa.

Szabadka, nov. 25. (Saj. tud. táv.) *Sümegi* Ferencz volt szabadkai gőzmalom tulajdonost sikkasztásért s okirathamisításért letartóztatták.

Szilágyi és a szabadelvüpart.

Budapest, nov. 25. (Saját tud. táv.) *Szilágyi* Dezső képviselőházi elnök a szabadelvüpart klubban elégedetlenül beszélt a jobboldal parlamenti viselkedéséről s kijelentette, hogy lemond inkább ha nem vetik alá magukat a rendnek.

Az ifjuság tiltakozó gyűlése.

Budapest, nov. 25. (Saj. tud. táv.) Ma délelőtt *Holló* Lajos és *Kubik* Béla orsz. képviselők és két egyetemi tanuló tisztelgett a polgármesternél, az

egyetemi ifjuság nevében, arra kérve őt, engedné meg, hogy az állatkertben levő fővárosi czirkusz-épületben népgyűlést tartassanak vasárnap, amelyen tiltakozni fognak a rendőri brutalitások ellen. Mint-hogy az állatkert igazgatósága nem tett kifogást a kérelem teljesítése ellen, a polgármester is megígérte, hogy a tanácsnál pártolól fog felszólalni.

Lövik a népet!

»Oly kevesen vagyunk, hogy még . . .« Ujfehértón a csendőrség rálőtt a népre. Halálos eset is volt, sebesülés is temérdek, hanem azért a vér hiába folyt, mert csendet korántsem csinált ám Kropatschek golyói, de csinált eljárásával még nagyobb kedélyizgalmat.

Ujfehértó, nov. 25. (Saj. tud. táv.) A szabolicsmegyei Ujfehértón népes vásárt tartottak, melyen a vidékről igen sokan jelentek meg. Ujfehértó közepén fekszik a szocializmus által fertőzött vidéknek, de a véres összeütközés, mely a vásáros nép és a csendőrség között kiört, még sem vezethető erre vissza. A csendőrség a város nép között csendet akart csinálni, ezt azonban elég kiméletlenül tette, mert az emiatt felbőszített nép a rendezkedő csendőrt megrohanta. Az egyik csendőr támadóját keresztül szurta szörnyet halt s azután löttek, melyben igen sokan megsérültek.

A rend megőrzésére táviratilag kért a szolgabíróóság katonaságot.

A német legfőbb katonai törvényszék.

Berlin, nov. 25. A Wolff-ügynökség jelentése szerint a legfőbb katonai törvényszék bajor tanácsának elnökét, hanem tagjait is Bajorország fogja kinevezni. (Magy. Táv. Ir.)

A franciaországi események.

Páris, november 25. A »Figaro« szerint *Bertulus* vizsgálóbíró azzal a kérdéssel foglalkozik, hogy kérje-e *Esterházy* kiadatását az unokafivére által ellene család miatt emelt panasz alapján.

A revizió-párti lapok ma kezdik közölni azoknak a személyeknek a névsorát, akik *Picquart* vád alá helyezése ellen tiltakoznak. A névsorban politikusok, írók, hírlapírók stb. nevei szerepelnek.

A »Journal« szerint *Picquart* ellen két vádat emelnek a »petitbleu« miatt és egyet a galamb-posta levelek, a kémkedésre vonatkozó iratsomó és a Dreyfus-ügy egyik irata miatt. A harmadik vádra nézve a polgári bíróság fog határozni. (Magy. Táv. Ir.)

Krieghammer Bécsben.

Bécs, nov. 25. (Saját tud. táv.) *Krieghammer* hadügyminiszter Dalmáciából ide érkezett.

Lucheni czinkostársa.

Páris, nov. 25. A »Journal«-nak azt jelentik Nantuából, hogy ott állítólag *Erzsébet* királyné meggyilkolásában való bűnrészesség gyanuja alatt letartóztattak egy olasz embert, aki Svájcából jövet Anglia felé tartott. (Magy. Táv. Ir.)

Argentina pénzügyei.

London, nov. 25. A mint a »Times«-nek Buenos-Ayresből jelentik, az a hír, hogy papírpénzt szándékoznak kibocsátani, valótlán. A

pénzügyminiszter kijelentette, hogy a kormány ilyen intézkedéshez nem adja beleegyezését és nem is fogja tűrni. (Magy. Táv. Ir.)

Spanyol ügyek.

Madrid, nov. 25. A minisztertanács elhatározta, hogy *Montero Rios*-nak újabb instrukciókat küld. Azt hiszik, hogy hét-főn lesz a békebizottság utolsó ülése. (Magy. Táv. Ir.)

Madrid, nov. 25. A Fabra-ügynökségnek azt jelentik Bilbacból, hogy a karlisták mozgolódását szigorúan ellenőrzik. Azt hiszik, hogy *Don Carlos* a békeszerződés aláírása után kiáltványt fog kibocsátani. (Magy. Táv. Ir.)

KÖZGAZDASÁG.

A nép ellen.

— A kamarák a szövetkezetek elley. —

Az önzés megmozdul, a szövetkezetekre veti szemét és azt hiszi, el fog velük banni könnyen. Ez egyszer azonban azt hisszük csatlódik, Meggondolatlan támadása legfőleg a biztos vereséget biztosítja neki.

A támadás célja a fogyasztási szövetkezetek. Ellenük nem először indul meg a hajsza. Hat évvel ezelőtt a beszerzésbányai kereskedelmi és iparkamara merete ellenük fölemelni szavát*, most a soproni vállalkozik erre s a mint írják, feliratot intéz e tárgyban a kereskedelmi miniszterhez és egyszermind átír az összes hazai kamaráknak, hogy hasonszellemű feliratokkal támogassák akcióját.

Kirchnopf Frigyes a kamara titkára már ezt megelőzőleg hírlapi támadás intéz a fogyasztási szövetkezetek ellen, a melyben szelhető azokat az érveket, melyek erejével a kamara azt hiszi, hogy kicsavarhatja a szövetkezetek nyakát, Mindenekelőtt panaszkodik, hogy a nevezett szövetkezetek az utóbbi időben szerfölött elszaporodtak. 1897-ben és a folyó év első felében száz fogyasztási szövetkezet alakult és pedig a legtöbb Sopron-, Arva-, Vas-, Zala és Győrvarmegyékben.

Ezek a szövetkezetek a titkár ur szerint lételejében veszélyeztetik a közvetítő kereskedelmet, sőt még amit igazán nem hittünk volna — a kisipart is. Ez utóbbi állításának megokolásával azonban teljesen adós marad, tehát vele foglalkoznunk nekünk sem szükséges.

Az okok, melyek miatt a fogyasztási szövetkezetek hatalma az eddigi korlátlan urakkal szemben annyira megnőtt, a következők:

• A közvetítő kereskedőnek és kisiparosnak tetemes anyagi áldozatokkal be kell rendezketnie és gyakran erejét meghaladó befektetéseket eszközölnie, ellenben a fogyasztási szövetkezet tagjai alig hoznak anyagi áldozatot s mindig akad egy-egy vállalkozó kereskedő-szellem, aki számukra a kész boltot berendezi.

És, amíg a közvetítő kereskedő és kisiparos egész vagyonával szavatol hitelezőinek, addig a fogyasztási szövetkezetek tagjai csak korlátolt felelősséggel tartoznak, vagyis néhány frtnyi tületrészeinek erejéig felelősek az esetleges hitelezőknek.

És, amíg a közvetítő kereskedőnek és iparosnak nagy szolgálatkészséggel, nagy utánjárással s gyakran mértékentuli hitelnyújtással kell vevőközönségét megszerezni és összetartani, addig a fogyasztási szövetkezeteknek erkölcsi presszió által összetartott készpénzfizető tagjaikban állandó vevőközönségünk van biztosítva, melynek esetleges készpénzbeli hátramaradását az tületrészeire befizetett összeg fedezi.

Ily versenynyel szemben a közvetítő kereskedelem és kisipar küzdelme merő képtelenség. Azért, ha lehet, rendeletileg, ha nem lehet, törvényhozás útján korlátozni kell a fogyasztási szövetkezetek működési körét.

Korlátozni olyképp, hogy azok

1. csak korlátlan felelősséggel legyenek létesíthetők: hogy azok

* Szövetkezés. 1898. február.

2. csak a szó legszorosabb értelmében vett fogyasztási cikkek árúsíthassanak, s ezeket is csak tagjaiknak adhassák el, s hogy azok

3. kereskedelmi üzlet jellegével bíró nyilvános elárúsító helyiséget ne tarthassanak.

A felhozott érvekkel szemben sokat mondanunk nem szükséges, annyit azonban ki kell emelnünk, hogy azok jogossága és meggyőző ereje épen megfordított arányban áll azokkal a követelésekkel, melyeket reájuk építenek.

Az iparosokat ki kell hagyni a játékból, mert a fogyasztási szövetkezetek nekik kárt ugyan nem igen csinálnak, hasznat azonban igen. Minden kereskedő maga szabja meg a berendezés költségeit és ha azok nála nagyobbak, mint a szövetkezeteknél, tulajdonítsa annak, hogy inkább a szemre akar dolgozni és káprázats kirakatokkal, reklám-cikkekkel igyekszik magához vonni a vevőket, míg a szövetkezetek azt tartják, hogy a jó bor czégér nélkül is elkél.

A kereskedő egész vagyonával szavatol hitelezőinek, de ugyanezt megteszi a szövetkezet is, e tekintetben tehát közöttük nincsen különbség. Sőt a szövetkezet tagjai nem egy esetben az aláírt üzletrészek többszöröség lévén felelősek, nagyobb biztosítékot nyújtanak, mint a kereskedő. Ehez járul az erkölcsi biztosíték akkor, ha a szövetkezet vezetői, a mint az rendesen lenni szokott, a falu legkifogástalanabb lakói, a kiknek becsületessége együtt bizonyosan nagyobb biztosíték, mint az egy szál kereskedőé.

Ezt érzi a soproni kamara titkára is, a midőn ellentétéseinek harmadik pontjában a szövetkezők közt kifejlődő összetartásról, tehát erkölcsi érzésről úgy nyilatkozik, hogy azzal szemben a kereskedő tehetetlen s kénytelen letenni a fegyvert.

Nem félünk attól, hogy ilyen érvekkel támogatott követelések érdekében a szövetkezetekről szóló törvényt módosítsanak.

Az idők jellei és a közvélemény eléggé követelik az alsó néposztálynak fölkarolását és ugyan megnéződik azt a politikust, ki a majd-nem negyedszázados törvényt oly értelemben merné módosítani, mint azt a soproni kamara követeli. A közvetítő kereskedőkre szükség van, de ne tulajdonítsuk nekik nagyobb jelentőséget, mint a milyet joggal megérdemelnek. Érdekeiket a termelők és fogyasztók fölé emelni s mesterségesen védeni nem szabad és nem is lehet.

Ha megtudunk élni nélkülök, akkor mi adja meg a jogot arra, hogy őket erőszakkal reá tekermálják a fogyasztókra? A munkásokkal szemben épen a kereskedővilág tagadja legerősebben a »munka jogát«, a közvetítők ügyvédei ennél többet kívánnak védettjeik részére, a velük versenyző szövetkezetek tönkretételét. Ez utóbbiakat mindenféle korlátozásoknak akarják alávetni, más oldalról pedig dehogyan egyeznének abba, hogy a kereskedők szabadságát megszorítsák. Gondoljunk csak arra, mily tüzzel védik a népet kizsákmányoló karteleteket, pedig ott rendesen csak arról van szó, hogy ugys gazdag vállalatok bő osztalékait fokozzák. Van tehát szívük ahhoz, hogy hadat üzenjenek két oldalról is a kis embereknek.

Ez a hadjárat azonban nem fog sikerülni. A kamara érveire ott van a felelet az 1893. évi kereskedelmi miniszteri rendeletben. Ott van a hitelszövetkezetekről alkotott törvényben: ott van a nyugati államok állásfoglalásában a szövetkezetek mellett, de ott van a józan gazdasági politika azon tételében is, hogy olyan kereseti ágakat fentartani, a melyekre szükség nincsen, nem csupán fölösleges, hanem oktalan vállalkozás is.

A szövetkezetek az önzésre alapított közvetítéssel szemben a gazdasági és erkölcsi fejlődés magasabb fokát jelentik, mert egyesítik, közös munkára szoktatják azokat, a kikkel szemben annyi mulasztást követett el a társadalom: a kisembereket. Kibékítik őket sorsukkal, mert megadják nekik a boldogulás lehetőségét, tehát erősítik azt a jogi rendet, melyet az önzésnek tulkapásai, a melyek ügyvédjeül a soproni kamara is beállt, nem egy helyt anynyira megingattak.

Ha a kereskedelmi kamarák a haladással, a közérkölesök fejlődésével, a nép jólétén dolgozókkal szembeszállani elég merészek, ám

csináljanak fölterjesztéseket, mozdítsanak meg minden követ a szövetkezetek ellen. Mi nem félünk.

Ha szükségét látják annak, hogy magukat lecsekélyítsék, ám tegyék. A mi ügyünk haladását meggátolni nem lesz elég erejük.

Ez a mozgalom azonban mutatja azt, hogy a fogyasztási szövetkezetek sulya nő, hatásuk terjed, de mutatja azt is, mily nagy szükség van arra, hogy központilag szerveztessenek és legyen olyan organumunk, mely az ilyen támadásokra tevel s azokat visszautasítja. Védők hiányában a legigazabb ügy is elbukhatik. A mienknek azonban erre a sorsra jutni nem szabad, de ha összetartunk, nem is fog. A harc kimenetele tehát tőlünk függ.

A helyett, hogy elcsüggednénk, merítsünk reményt ezekből a támadásokból, melyek azt mutatják, hogy a fejlődés első fokán szövetkezeink már teljesek. Ez az első fok az, midőn a szövetkezetekre alig néznek reá, lenézik, kicsinylik őket. A második a harc korszaka és ebbe jutottunk bele. Ebből diadalmasan kikerülve el érvük majd a harmadikat, a győzelemét. Így történt ez másfelé s így kell történni minálunk is, ha érdekeinket éberem őrizzük.

Szövetkezés.

Reich Jenő s Társa

Tőzsde jelentése.

— A »Tiszántul« eredeti távirata. —

Határidők.

Budapest, november 25.

Buza márcziusra	9.79
Buza októberre	—
Uj tengeri	4.79
Tengeri augusztusra	—
Rozs őszre	8.52
Zab őszre	5.98

Értéktőzsde.

Budapest, november 25.

Az irányzat nyugodt.

Oszták hitel	353.30
Magyar hitel	381.75
Allamvasut	353.40
Salgótarjáni	382.—
Wagon-kölesön	258.—
Villamos vasut	224.50
Magyar leszámítoló	353.25
Iparbank	104.25
Budapest közuti	366.50
Kereskedelmi	1011.50
Déli vasut	78.—
Rimamurányi	266.25
Magyar jelzálog	602.—

Bécs, november 25.

Az irányzat szilárd.

Oszt. hitel	351.75
Magyar hitel	380.75
Allamvasut	351.75
Birodalmi márka	58.97

Hivatalos árfolyamok

a budapesti áru- és értéktőzsdén 1898. november 25-én

Magyar aranyjárdék 4%	119.75
Magyar koronajárdék	97.75
Magyar vasuti kölesön aranyban 4,0%	119.50

Magyar vasuti kölesön ezüstben 2,0%	100.—
Magyar keletvasuti államkötvény 1876-ból	120.—
Magyar földterhermentesítési kötvény 4%	95.75
Italmérsi jog megváltási kötvény	100.25
Horvát-szlavón földterhermentési kötvény	97.—
Magyar nyereséj-sorsjegy-kölesön	158.—
Tiszabályozói és szegedi sorsjegyek kölesön	138.—
Oszták járadék papírban	100.75
Oszták járadék ezüstben	100.70
Oszták korona járadék	120.—
Oszták járadék aranyban	101.25
1860. Oszták államsorsjegyek	140.—
Oszták magyar bankrészevény	908.—
Magyar hitelbankrészevény	383.50
Oszták hitelintézeti részevény	353.40
Oszták-magyar államvasuti részevény	425.—
20 frankos arany (Napoleon'd'or)	353.25
Német birodalmi márka	954.—
London vista	120.38
Párisi vista	47.60
20 márkás arany	11.78

A szerkesztésért felelős:

Dr. VUCSKICS GYULA.

Ö csász. és apost. kir. Felségének elhatározása folytán.

A birodalom innenső részének polgári jótékony célokra szánt

XXXII cs. kir.

államsorsjáték.

Ezen — egyetlen egy Oszták birodalomban törvényszerűleg engedélyezett — **pénzsorsjáték 12.034 nyeresémet tartalmaz készpénzben, 401.800 korona végösszegeben.**

A Főnyeresemény

200.000

koronára rug.

A nyeresemények kifizetéseért a cs. kir. lottojövédék kezeskedik.

A huzás visszavonhatatlanul 1898. évi decz. hó 15-én történik.

➡ Egy sorsjegynek ára 4 korona. ➡

A sorsjegyek Bécsben a cs. kir. államsorsjátékok osztályánál I. ker. Riemer-utca 7-ik szám. alatt, lottogyűjtődékben, dohánytőzsdékben, adó-, posta-, távirat- és vasuti hivataloknál, váltóüzletekben stb. kaphatók. Játéktervek sorsjegyvevők részére ingyen adatnak ki.

A sorsjegyek portómentesen küldetnek át.

A cs. kir. lottójövédék igazgatóság
államsorsjátéki osztályától.

COAKS

tartós fűtésre legalkalmasabb és legjutányosabb tüzelő anyag.

Meidinger és egyéb töltőkályhák fűtésére legjobb a **gáz-coaks**, mert a sulyosabb és ezáltal drágább mile coaks (Meiler Coaks) sokkal nehezebben gyűl meg.

A coaks ára nálunk **2 fnt** métermázsánként.

Ha 250 kilós részletekben rendeltetik meg a coaks, akkor **métermázsánként 14 kr. fuvardíjért házhoz szállítjuk** a város belterületén.

Gázfogyasztóinknak kedvezményt nyújtunk a **coaks** vásárlásánál, a mennyiben, ha egyszerre legalább **250 kilót rendelnek meg, akkor nekik fuvarbért nem számítunk.**

Nagyvárad, 1898. októberben.

Nagyváradai légszeszgyár:
Az igazgatóság.